

AZ ÖNSZABÁLYOZOTT TANULÁS ÖSSZEFÜGGÉSEI AZ ATTRIBÚCIÓ ÉS AZ ÖNHATEKONYSÁG SZINTJÉVEL 5. ÉVFOLYAMON

D. Molnár Éva

*SZTE BTK Neveléstudományi Intézet, MTA-SZTE Képességkutató Csoport,
Okotáselméleti Kutatócsoport*

Kulcsszavak: önhatékonyság, attribúció, tanulás

A tanulás önszabályozásának kutatása már több mint két évtizede szerepel intenzíven a nemzetközi pedagógiai kutatásokban, ennek ellenére hazai vizsgálata még számos hiányszóval küszködik. Bár a fogalom értelmezése egyre inkább ismerősen cseng a hazai pedagógia elméletében, az önszabályozó tanulást meghatározó tényezők szerepéről még keveset tudunk. A nemzetközi szakirodalomban jól tetten érhető az a tendencia, hogy integráltan, komplex módon, kvalitatív és kvantitatív módszerek együttes alkalmazásával vizsgálják az önszabályozott tanulást (Zimmerman, 2008), amely során a motivációs tényezők kiemelt szerepet kapnak (Jennings és mtsai, 2008; Grolnick, 2009).

Az előadásban bemutatott vizsgálat egy fejlesztő kísérlet része, amit a 2007/2008-as tanévben bonyolítottunk le 5. évfolyamosok körében (N=200). Legfontosabb kutatási célunk az volt, hogy feltérképezzük az önszabályozott tanulásban szerepet játszó motivációs tényezőket (pl. önhatékonyság, attribúciók). Az önszabályozott tanulás mérésére egy hazai kérdőívet alkalmaztunk (Cronbach- α =0,9; Molnár, 2004), ami a tanulási stratégiák használatát és a tanulási motívumok fejlettségét ötfokú Likert-skálával vizsgálja. Ezen kívül magyarórába ágyazott fejlesztés során a tanulók választhattak könnyű, közepes és nehéz feladatok közül, amelyekhez önhatékonyságukra vonatkozóan kijelentéseket, s a feladat sikeres kimeneteléhez attribúciókat fogalmaztak meg. A feldolgozás során ezeket a kijelentéseket elemeztük és vettük össze a kérdőív skáláival.

Az eredmények alapján látványos tendencia rajzolódott ki a különböző nehézségű feladatokhoz kapcsolódó önhatékonyság-értelmezésekről. Míg a könnyű feladatok esetében a negatív önhatékonyság egyértelműen kiszorult az indoklások közül, s helyette az aktuális hangulat határozta meg a feladatválasztást, a közepes nehézségű feladatok esetében az önhatékonyság közepes szintje végig az egyik legmeghatározóbb indoklás maradt, akárcsak a nehéz feladat esetében a pozitív önhatékonyság. A tanulók kudarcattribúcióit egyrészt a belső, kontrollálható, instabil ok (pillanatnyi figyelmetlenség), másrészt a külső, nem kontrollálható, instabil ok (szerencse) jellemzi számottevően. E két fő kategória fordított arányban mozog a fejlesztés folyamán; míg a szerencsének egyre kevesebb, a saját figyelemnek egyre nagyobb szerep jut a magyarázatok során. A pozitív önhatékonysággal rendelkező tanulók szignifikánsan jobb önszabályozó tanulók, továbbá szignifikánsan többször választottak nehezebb feladatot, mint társaik.

Kutatásunk eredményei szerint a pozitív önhatékonyság meghatározó szerepet játszik az eredményes tanulásban, vagyis azok a tanulók, akik bíznak saját képességeikben, bátrabbak a feladatvállalásban és magasabb szinten szabályozzák tanulásukat.

A kutatás az OTKA 81538 sz. projekt támogatásával valósult meg.